

Nr 498

Av herr Jacobsson, Per, och herr Gustafsson, Nils-Eric, om vissa stödåtgärder inom vindelälvsområdet.

(Lika lydande med motion nr 627 i Andra kammaren)

Under den långvariga debatt som förts om Vindelälvens utbyggnad har behovet av sysselsättningsfrämjande åtgärder i de områden som närmast beröres av denna fråga fått en skarp belysning.

Befolkningen i Västerbottens inland är till stor del koncentrerad till de stora älvdalarna. Det ter sig därför naturligt att de åtgärder för ökad sysselsättning som kunde komma i fråga i första hand lokaliseras till dessa områden, där bebyggelsen har gammal hävd, där betingelserna för jord- och skogsbruk delvis är relativt gynnsamma, där en utbyggd turistnäring bör ha förutsättningar att utvecklas och där ett antal tätorter växt fram med möjligheter att erbjuda en i olika avseenden god samhällsservice.

Uppenbart är att sysselsättningsmöjligheterna, inte minst inom Vindelälvens flodområde, för närvarande är otillräckliga för att kunna bereda den befolkning som är bofast där arbete och försörjning. Frågan blir då vad som kan göras och vilka medel som kan ställas till förfogande. Det förefaller riktigt att de naturliga försörjningsmöjligheter som dessa områden kan erbjuda i första hand samordnas och utnyttjas. Vi har tidigare nämnt kombinationen jord och skog. En satsning på dessa näringsgrenar efter mindre formella regler än vad exempelvis lantbruksnämnderna nu är tvingade att tillämpa, kombinerad med en välorganiserad, uppsökande rådgivnings- och upplysningsverksamhet inom denna sektor, skulle säkerligen kunna åstadkomma åtskilligt. Vad skogen beträffar torde på allvar kunna ifrågasättas om inte möjligheter borde öppnas för enskilda brukare att på ekonomiskt fördelaktiga villkor förvärva skog, framför allt i områden där skogsbruk i statlig regi bedömes som mindre lönsamt.

Efter Vindelälvens ådal finns två huvudorter — Vindeln och Sorsele — båda välordnade samhällen, kommunblockcentra med väl utbyggt skolväsende, läkare, sjukstugor och annan samhällsservice. Efter älvsträckan har vi därutöver ett stort antal större och mindre byar och samhällen, vilka på långa sträckor bildar sammanhängande bebyggelse. Här finns sålunda ett betydande fast befolkningsunderlag, där utflyttningstendenserna ännu ej satt alltför djupa spår. Man kan med avseende på dessa områden alltså jämt tala om en levande bygd, en bygd som ändock, i dagens situation, är starkt hotad.

Självfallet har diskussionen omkring vindelälvsfrågan väckt förväntningar i de berörda kommunerna. Man kan ställa frågan om dessa kommuner, Degerfors, Lycksele, Sorsele och Arjeplog, i första hand bör på något sätt kompenseras för de inkomster de skulle gå miste om därest älvens utbyggande ej kommer till stånd, vilket Kungl. Maj:t förbehållit sig rätt att efter vattendomstolens utslag avgöra. Någon ställer sig måhända tveksam till den frågan. Låt oss då erinra om vad allmänna beredningsutskottet anför i sitt utlåtande nr 55 år 1967 i denna fråga:

»Enligt utskottets mening bör med tanke på att Vindelälvens bevarande kan betraktas som en riksangelägenhet önskvärda och bestående lokaliseringpolitiska åtgärder vidtagas.»

Spörsmålet om Vindelälvens utbyggnad har sålunda blivit en riksangelägenhet och diskuteras utifrån dessa förutsättningar. Den fråga som ställts har framför allt varit den: Har vi råd att avstå från att bygga ut denna älv? Allmänna beredningsutskottets utlåtande måste anses innebära att utskottet, med hänsyn till kraftförsörjningens läge och det material som i övrigt legat till grund för bedömningen, besvarat frågan med ja.

Det ligger i sakens natur att man i de kommuner det gäller för sin del ställer samma fråga. Om man renodlar frågan lokalt på detta sätt är det rimligt att antaga att befolkningen i dessa kommuner, med hänsyn till sysselsättningsläget och vissa ekonomiska fördelar, skulle föredra en utbyggnad.

Uppenbarligen har såväl utskottet som riksdagen funnit att frågan om Vindelälvens bevarande är en riksangelägenhet. Under den förutsättningen synes det sakligt befogat att ställa frågan om inte de kommuner, som vid en sådan bedömning måste avstå från de betydande ekonomiska fördelar som en utbyggnad skulle ha inneburit, på något sätt bör kompenseras för de fördelar ur det allmännas, ur vetenskapliga och andra synpunkter som älvens bevarande anses innebära. Utskottets av riksdagen godtagna motivering ger stöd för en sådan uppfattning. Frågan inställer sig då vilka åtgärder som kan komma i fråga för att åstadkomma denna kompensation och varaktigt påverka sysselsättningsläget i de områden det här gäller.

Vi har inledningsvis pekat på vissa befintliga försörjningsområden som skulle kunna öka i betydelse om de kunde givas ett mera differentierat och verksamt stöd än vad som kan ske inom ramen för nuvarande bestämmelser. Dit räknar vi då jord- och skogsbruk, hantverk och småindustri, turist- och servicenäringar av skilda slag m. m.

Situationen i de områden det här gäller påkallar snara ingripanden. Det är därför angeläget att de undersökningar och utredningar som måste föregå beslut om åtgärder kan ske snabbt och effektivt och med den tyngd och auktoritet som frågans vikt kräver. Vi förordar därför att arbetsmarknadsstyrelsen får i uppdrag att förbereda och samordna dessa åtgärder, då vi förutsätter att detta organ har de personella och ekonomiska resurser som erfordras i detta fall.

Utan anspråk på fullständighet redovisas i följande punkter en del av de åtgärder som i dagens situation kan anses tänkbara och möjliga att genomföra, i all synnerhet om en utbyggnad av älven ej kommer till stånd.

1. En snabb och effektiv upprustning av huvudvägen efter Vindelälvens ådal genomföres, för vilket ändamål särskilda medel utöver det ordinarie väganslaget anvisas, eventuellt utföres arbetet som beredskapsarbete. Genom en sådan åtgärd åstadkommes en betydande sysselsättning samtidigt som förutsättningar skapas för sysselsättningsfrämjande åtgärder av mera permanent karaktär.
2. Jordbrukets transport- och avsättningsfrågor ägnas ökad uppmärksamhet — speciellt mjölktransporterna — en organiserad uppsökande upplysnings- och rådgivningsverksamhet, eventuellt i kommunal regi, ges ekonomiskt stöd, möjligheter öppnas att på ekonomiskt godtagbara villkor överföra skog till enskilda brukare framför allt i de områden där skogsbruk i statlig regi bedömes som mindre lönsamt.
3. En snabb och sakkunnig inventering av turismens förutsättningar och utvecklingsmöjligheter från havet till fjällen verkställs för att läggas som grund för verk samma stödåtgärder åt turistnäringen, varvid även mellanombudet speciella förutsättningar beaktas.
4. En undersökning verkställs i samarbete mellan Umeå universitet, berörda forskningsinstitutioner i övrigt och Svenska turistföreningen om tillskapande av ett naturlaboratorium efter Vindelälven, varvid liknande experiment i USA («Naturealm») skulle kunna tjäna som föredöme.
5. I de huvudorter som finns vid Vindelälvens flodsystem, i första hand Vindeln, Sorsele och Arjeplog, undersöks möjligheterna att förlägga lämpliga industrier, utläggning av statliga eller andra industribeställningar hos redan befintliga företag osv. Arbetsmarknadsstyrelsen bör få i uppdrag att undersöka vilka tillverkningar som med fördel kan utläggas till företag som redan finns ävensom vilka nyetableringar som kan vara möjliga att åstadkomma inom vindelälvsområdet.

Med åberopande av den motivering som anförts i motionen och under hänvisning till förestående fem punkter anhålles,

att riksdagen måtte besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t att, exempelvis genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg och i samråd med vederbörande länsorgan, pröva i förenämnda fem punkter preciserade förslag samt att så snabbt som möjligt vidtaga de åtgärder som befinner sig erforderliga och möjliga.

Stockholm den 25 januari 1968

Per Jacobsson (fp)

Nils-Eric Gustafsson (cp)